

De oratione dominica XIX

doctrinam bene didicit **Beatus** Stephanus qui stando pro se oravit. sed flexis genibus oravit pro inimicis. **Et** habetur actum. vi. Sic nos debemus sequi doctrinam et exemplum christi: et fideliter orare pro inimicis nostris. **Unde** Gregorius. Ille preces suas multum valere facit qui eas pro inimicis effundit. Sed heu aliqui petunt vindictam a deo super inimicos suos. **Unde** Gregorius. **I**nhibet deus ut diligatur inimicus: et tamen rogatur deus ut occidat inimicum. Quisquis sic orat. ipse suis precibus contra conditorem pugnat. **Et** talis vindictiva oratio est multum periculosa homini invidio. quia secundum dei iustitiam homo iste reus est ut sibi si malum contingat quod alijs hominibus sic orando optat. **Insuper** omnia bona opera que talis invidus operatur: non sunt sibi meritoria nec deo accepta. **Unde** Augustinus in tertio sermone de beato Stephano. Nemo se circumveniat nemo se seducat. Qui vel unum hominem in hoc mundo odio habet: quicquid deo in bonis operibus obtulit: totum perdet.

ExPLICIT tractatus de sex operibus misericordie.

INCIPIT expositio super Orationes dominicam.

Omnies una
nimes in oratione estote. j. Petri. iij. Sicut dicitur glossa super illud **Ps.** Apud me oratio mea vite meae. **Ad** quod iustificat homines in hac vita est ieiunium elemosyna et oratio. **Et** ista tria commendant maxime a deo: et tamen oratio maxime precellit alia duobus. **Primo** in faciente quod officium est mul-

tum facile quod debilis non potest ieiunare: nec pauper elemosynam dare: quilibet tamen potest orare. **Unde** **Ps.** Apud me oratio mea semper. **Unde** **Ps.** de summo bono. Oratio est cordis non labiorum: non enim verba deprecantur deus attendit: sed orantem cor inspicit. **Melius** est cum silentio orare corde sine sono vocis: quam solis verbis sine intuitu mentis. **Ergo** quilibet potest orare etiam mutus saltim mentaliter: vel etiam in agone constitutus. **Secundo** precellit oratio in iocunditate et honorabilitate. **Ribilis** et delectabilis nec honorabilis est homini quam loqui cum deo omnipotenti. **Unde** Augustinus super **Ps.** lxxxv. Oratio tua locutio est ad deum: quando loquis deus tibi loquitur: quando oras cum deo loqueris. **Ergo** in signum huius multa sunt officia que aliquibus cederent ad decus de quibus vererentur darentur sicut arare et fodere. **Sed** orare quantumcumque nobili cedit ad decus et honorem. **Unde** patet quia qui devote orat cum rege celesti loquitur. **Ergo** debemus cum reverentia orare propter dignitatem regis cum quo loquimur in oratione. **Tertio** precellit oratio in dignitate: quia si oratio eo modo fiat quo debet: scilicet devote et attentate. **Tunc** secundum **Wilhelmum** lugdunensem. Oratio est encensum deo valde gratum et ministerio angelorum dignum. **Unde** **Lobis.** xij. dixit angelus ad **Lobiam.** Quando orabas cum lachrymis et sepeliebas mortuos: ego obtuli orationem tuam domino. **Unde** **Bernardus** super illud **Ps.** Intret in conspectu tuo oratio mea. **Sane** virtus magna pure orationis hic notatur: que quasi persona quedam ad deum intrat et mandatum peragit: quo caro pervenire nequit. **Unde** etiam **Augustinus** loquens de dignitate orationis: dicit. **Oratio**

est anime sancte presidium · angelo
bono solamen · diabolo supplicium
deo gratum obsequium. Et non ime-
rito h̄z willhelmū lugdunen̄. Itē chri-
stus qui in quātuz homo est offert ora-
tionem nostraz deo patri: quod signa-
tur in hoc q̄ diaconus in missa thuri-
buluz tradit sacerdoti: 7 sacerdos thu-
rificat. Sic christus orationes ecclesie
deo patri p̄sentat: q̄ p̄sentatio mul-
tum facit eas valere. Quomodo autē
a deo patre contemnetur illud enceni-
um: quod a tāto mediatore ei p̄sen-
tatur multum facit eas valere. Quo-
modo autem a deo patre contemnet
illud encenium: quod a tanto media-
tore ei p̄sentatur. Quarto oratio p̄-
cellit in approximatione ad deum: q̄ni-
am qui orat facie ad faciem ante deuz
se constituit. Ps̄. Respice in me 7 mi-
serere mei. Unde Bern̄. in quodā ser-
mone. Licet omni hora 7 oī loco oculi
domini super nos speculētur: maxime
tamen in oratione licet enim videam̄
semper: sed tunc etiam p̄sentam̄ nos
7 ostendimus quasi facie ad faciem lo-
quentes. Elemosyna enim per manus
panperis ad deum mittitur. Ieiuniū
per afflictionem corporis deo ostendi-
tur: sed oratio immediate deum p̄sē-
tem alloquit. Quinto p̄cellit quia est
valde lucrosa 7 utilis: qd̄ potest osten-
di ex hoc q̄ nihil est ad qd̄ oratio vale-
renō p̄t. An̄. ij. Paralip. xx. Cū igno-
ram̄ quid agere debeamus: hoc soluz
residuum habem̄ vt oculos n̄ros ad te
dirigam̄. Hoc ē officium ex q̄ hō p̄t lu-
crari omni tēpe 7 in hyeme 7 in estate
ī sereno 7 in pluuiali tempore de nocte
7 de die festiuis diebus 7 ferialibus in
infirmitate 7 in sanitate: in iuuetute 7
in senectute: stādo 7 cundo: in domo 7
ext̄ domū. Et q̄nq̄ vna hora lucratur

hō pl̄ orādo q̄ valeat ciuitas vna: qz
lucrat hō modica orōne cū deuota est
regnum c̄tinuz. Quis autē anteq̄ incho-
etur: est hō in statu dānato: 7 anteq̄
finiat: est in statu salutis eterne.

Quō orō dñica p̄cellit oēs alias
orationes.

Oratio dñicalis oēs alias orōnes
excellit ī q̄ttuor. Primo
in autoritate qz christ̄ ver̄ de eā fecit
7 ordinauit. Si autē q̄rit q̄re eā christ̄
fecit: Respondet primo vt per eam de-
us honoret. Cū enim ipse deus noster
sit pater et dominus: merito est hono-
randus. Unde Malachi. j. Si ego
dominus: vbi est honor meus: Et iō
dicitur Eccli. xxxvij. Altissimus dedit
scientiam hominibus honorare eum ī
mirabilibus suis. Unde etiam ad hoc
monemur. ij. Machabe. xv. Honora
deum. Secundo vt quid esset peten-
dum doceret. Unde Matth. xx. Nesci-
tis quid petatis: ne hoc dicatur vobis
tunc ipse christus formauit nobis ora-
tionem dominicā in qua includuntur
nobis omnia necessaria que sunt nob̄
petenda. Tertio vt quis esset orandus
ostenderet quia deus ē pater omnium
ad quem cura omnium pertinet. Sa-
pientie. vj. Equaliter est ei cura d̄ om-
nibus. Secundo p̄cellit alias ora-
tiones in breuitate. Sed queritur q̄re
eam ita breues fecit: Respondet qz spe-
cialiter p̄opter tria. Primo vt facili-
us possit capi 7 intelligi 7 melius reti-
neri 7 tardius obliuisci. Secundo vt
frequentius possit dici 7 iterari 7 ne di-
centibus fastidium generaret. Tertio
vt nullus se possit excusare ab orati-
one quia quilibet homo rationalis
potest eam discere et omni die dicere
Contra hoc multi faciunt qui quan-
doqz per vnū vel duos vel plures dies

Causa breui-
tis orationis
Dominice

De oratione dominica XXI

propter occupationes extiores obliuiscuntur dicere pater noster. sed que continent ad corporis necessitatem non obliuiscuntur. quia nunquam fuit talis occupatio quin tempus illud sibi assumunt ut cibum corporalem non negligant. Et hoc est signum modice dilectionis dei et etiam salutis proprie. **T**ertio excedit oratio dominica in exaudibilitate. Est enim dominica oratio magis exaudibilis quam alia oratio. Ratio est quia petitione quam deus ordinauit et fecit non potest repellere. Christus autem hanc orationem ordinauit et fecit. **C**ontra Chrysostomum super Mattheum. Pater hanc orationem non libenter exaudit. quam filius non dictauit. **Q**uarto in secunditate. Nam omnia necessaria corpori et anime tam in presenti vita quam in futuro in ista oratione concludunt. Et sciendum quod haec oratio est valde sententiosa: id debet attendere et intelligibile dici. **P**ic-n-Rabanus super Mattheum. **Q**uod in his petitionibus omnia bona vite presentis et future continentur. Secunditas autem istius orationis patet ex hoc quod omnia que sunt aut sunt fugienda aut desideranda. **D**esideranda in quantum bona fugienda in quantum mala. **P**rimo et principaliter inter omnia que desideranda sunt: honorem dei debemus desiderare. et hoc tangit in prima petitione. **I**bi. **S**anctificet nomen tuum. **S**ecundum est quod ad regnum dei perueniamus. **I**dem dicitur. **A**d ueniat regnum tuum: et hoc est bonum glorie. **T**ertium est ut voluntate dei faciamus. **E**t hoc ibi. **F**iat voluntas tua. **E**t hoc est bonum gratie. **Q**uartum est quod ad istam vitam necessaria habeamus. **E**t hoc ibi. **P**anem nostrum. **I**lla autem que fugienda et vitanda sunt aut sunt mala preterita. **E**t hoc ibi: **d**imitte nobis debita nostra. **A**ut futura. **7** hoc ibi: **7** ne nos inducas. **A**ut presentia. **7** hoc ibi. **S**ed libera nos a malo. **Q**uare dicimus pater.

Modo ad excitandum deuotionem **L** in nobis. tunc considerandum est que sic iudicat dominica oratione dicens pater et non dominus. vel deus. vel creator. **R**endet quod talia non sunt timoribus: sed pater est nomen amoris. **S**ed ex quo diligit nos pater: et vult a nobis etiam filialiter diligi. **I**dem dicit pater. **A**n j. **J**oh. ij. **V**idete qualem charitatem deus dedit nobis pater ut filij dei nominemur et simus. **Q**uod si filij et heredes. heredes quidem dei. coheredes autem christi. **Q**uod si hanc nostram dignitatem fideliter preseruemus: merito debetis omnium vitiorum potestate uilitatem. **Q**uam dignitatem **A**ugustinus considerans ait. **A**d maiora natus sum quam ut sis in accipiendum corporis mei. **C**onsequenter ergo huius esse peccatorum: quod ad hoc instituti sumus ut nominemur filij dei. **A**d excitandum ergo charitatem et deuotionem dei in nobis dicimus pater noster. ut memorare debeamus quod simus et filij: si oratione nostram salubriter deo offerre volumus. **S**icut dicitur ut ostendat quod oratio deus est cois. **A**n **R**iparus de oratione dominica sic dicit. **N**on dicimus pater meum sed noster: quia pater et ueritas magister noluit sigillatim preces fieri: ne quis cum prece tantum per se prece. **S**ecundo ut nos doceat humiliter ut nullus se de nobilitate gressus iactet: sic alios spernat. **A**n **A**ugustinus **M**onentur diuites et nobiles non superbire minoribus vel contra minores non enim possunt dicere vere pater noster nisi fratres. **E**rgo ad ostendendum quod omnes homines tam nobiles quam ignobiles sunt similes quantum ad principium: quia omnes a deo creati et nati in hunc mundum nati. quantum ad medium: quia omnes breuis vite quantum ad finem: quia omnes in cinerem redigendi: et post terminum vite: quia omnes ante tribunal christi stabunt et ibi secundum iustitiam iudicabuntur ad ostendendum talem equalitatem tunc dicimus noster. **T**ertio dicit noster ut

Rom. 8.

nos instruat inuicē amare ⁊ auxiliari:
ex quo frēs sum⁹ sic vt vn⁹ p alio oret
⁊ dānum alterius suū reputet: sic faci-
unt germani fratres. Jacobi vltimo.
Orate p inuicē vt saluemini. **Uñ** Am-
brosi⁹ in hexamerō. Si p te roges tm̄
p te solus rogabit: si autē p omnibus
rogas: omēs p te rogabūt. **Uñ** Crys-
sol. sup Matth. Pro se orare necessi-
tas cogit. p alijs autē charitas fratni-
tatis hortat. Dulcior ē autē añ deū ora-
tio nō quā necessitas trāsmittit: s̄ quā
charitas commendat.

Ques in celis. Querit qre s̄
dicit Matth. cum tm̄ vbiq̄ ē
deus hm̄ veritatē. In terra p
misericordiā. In inferno p iusticiam.
In celo p gloriā: Respondeo pmo iō
vt doceret nos spū mundo: ⁊ corde pu-
ro orare qz omnia que sūt in celo sūt
pura ⁊ munda. Joh. iij. Spūs est de-
us: ⁊ eos qui adorāt eum in spū ⁊ veri-
tate adorare oportet. **Uñ** Aug⁹. Nisi
sit pscientia pura a peccatū: a deo non
exaudiet: munda tm̄ cubiculū cordis
⁊ intererit qui exaudiet. Secūdo vt ce-
lestia ⁊ non terrena doceret nos appete-
re. Jux̄ psiluz apli Colocen. iij. Que
sursus sunt q̄rite nō que sup̄ terram.
Tertio vt ostendat nob̄ locū ad quez
creati ⁊ redempti sumus: et ad quem
omni die vnā dietā facere debemus.
Uñ Joh. xiiij. In domo p̄ris mei man-
siones multe sunt. **Uñ** apls. Non ha-
bemus hic manentē ciuitatē s̄ futurā
inquirimus. **Uñ** Aug⁹. xxiij. li. de ciui-
tate dei. Qd̄ deus p̄parauit diligentibus
se: fide non capit. spe non attingi-
tur. charitate nō cōprehendit. deside-
ria ⁊ vota transgredit. acquiri potest.
estimari nō potest. Et ideo merito ad
istā celestē patriā anhelare debemus.
Aug⁹. de ci. dei. li. ij. Debare illā vitaz

amplecti debuisse: vbi est vita sine mor-
te. lux sine tenebris. iuuentus sine sene-
ctute. pax sine discordia. voluntas si-
ne iniuria. regnū sine cōmutatione qz
non amittitur.

Prima petitio. **Hec**
Sanctificetur nomē tuū. **Hec**
est prima petitio in qua peti-
mus vt nomē eius sanctificet. Sed di-
ceret quis: videtur q̄ hec petitio sit in-
cōueniens. semp enim eius nomē ē sā-
ctum. Ergo eius sanctificatio hic non
debet peti. Rñdeo q̄ non petim⁹ ipsuz
in se sanctificari: quia sic nullo modo
est magis possibile. Sed petim⁹ in no-
bis sanctificari: i. q̄ in nob̄ sanctū ha-
beatur ⁊ sanctum reputet: ⁊ tanq̄ san-
ctum honoret corde credendo ⁊ amā-
do. Juxta illud Esaię. viij. Dñm exer-
citiū ipsū sanctificate in cordibz vestris.
In ore ipsum laudando ⁊ p̄dicando.
Daniel. iij. Benedictū nomē gl̄ie tue
sanctum ⁊ laudabile. In opere bene-
uendo. Sed heu iam a pluribz christi-
anis nomē dei blasphematur potius q̄
sanctificetur. Unde de hoc conquerit
per Esaiam ap̄letā dicēs. Isa. liij. In-
gite nomē meū blasphematur. **Uñ** Ro-
man. ij. Nomē dei p̄ vos blasphematur.
Hoc iam p̄ dici multz peccatoribz de-
um blasphemantibz ⁊ q̄ p̄tra p̄ceptum
diuinū nomē dei assumūt in vanum.
Sed q̄libet bon⁹ christian⁹ debet pete-
re in oratione p̄mo ⁊ p̄ncipalit̄ honore
dei dicēdo sanctificet nomē tuuz. s. in
nob̄. in corde p̄ firmidā dilectionem.
⁊ in opere p̄ virtuosam executionem.

Secunda petitio.

Adueniat regnū tuū. **Hec** est
secūda petitio qua iugit̄ no-
bis aduenire regnū p̄ris celestis seruen-
tissime exoptam⁹. dicentes: Adueniat
regnū tuū. Et ista secūda petitio fm̄
Henric. de firmaria. Cōuenient̄ seq̄

tur ad primam: vt post adoptionem filiorum dei petamus regnum ipsius: quod pprie filius dei debetur. Et est sensus adueniat. i. ad nos veniat regnum tuum: quia nos mortalitatis pondere p̄grauati ad illud venire non possumus: nisi p̄ manum sue gratie et misericordie affectus noster ad eius desiderium et consecutionem misericorditer subleuetur. Dicamus ergo fiducialiter tanq̄ filij p̄ eius sanguine regenerati Adueniat regnū tuum. Quia secundū quod nobis post honorem dei est desiderandum: est regnum celeste vt illuc pueniamus. Et h̄ petimus hic in sc̄da petitione dicendo: Adueniat regnum tuum. i. ad nos et in nos. sc̄z vt regnes in nobis in presenti. Juxta illud Luce xviij. Regnū dei inter vos est. Et vt in futuro tecum regnem. Cum dicitur es electi tuis illud. Matt̄. xxv. Uite benedicti. &c.

Tertia petitio.

Hat voluntas tua sic in celo et in terra. Hec est tertia petitio in qua petimus nobis bonum spirituale quod p̄tinet ad meritū nostrū Et secundū Heinr̄ de firmaria. Hec petitio recto ordine sequitur ad sc̄daz Congruum enim est vt cuius regnum postulamus: eius voluntati in omnib; pareamus. Sciendum autē q̄ deus specialiter vult a nobis tria. Primum vt cōuertamur a peccatis. Ecceh. xvij. Nunquid voluntatis mee est mors impij: Idem. Volo mortem peccatoris. Et ideo expectat vt misereatur nostri. Unde Augustin⁹ in libro d̄ vita christiana. Si deus patiens non esset: iā genus humanū defecisset. Nec in istos de peccatoribus haberemus: si de⁹ confestim vellet punire peccatores: sed vt sero peccator cōuertatur et inat patie

ter expectat. Exemplum de maria magdalena. petro et paulo. et sic de alijs q̄ omnes tam in inferno arderent: si misericordia dei eis non s̄buenisset. et eis vitam ad emendandum prolongasset. Sc̄dū q̄ deus a nobis vult: est vt in melius proficiam⁹. Unde Apl̄s. Hec est voluntas dei sc̄tificatio vestra. Quia semper proficere in melius debemus: q̄a nullus potest stare in via dei quin antecedat vel retrocedat. Hoc patz s̄m Bern̄. In via dei stare regredi ē. Tertium est quod vult q̄ omnes saluam. Apostolus. Vult omnes saluos fieri. Et hanc triplicem voluntatem dei petimus hic a nob; impleri: quia sine suo munere fieri nō potest. Unde Anselm. Nam sicut deus non operatur bonus in hoīe: nisi hoī voluerit. Sic nec hoī p̄t facere: nisi habuerit di adintoniū. Sic nec semē sine trā nec trā sine semine fructificat: sic nec homo sine deo nec deus sine homine bonum operatur in homine. Sequit̄ sicut in celo et in terra. Ubi sciendum s̄m Henricum de firmaria. Per celum intelligunt viri iusti. Per terram intelliguntur peccatores. Ut sit sensus. Quasi voluntas tua sit in bonis et iustis hominibus tibi fideliter obsequentiibus. Ita etiam fiat in terra. i. in ipsis peccatorib;: vt s̄ ad te cōuertantur et tibi seruiant. Ergo orans in hac clausula debet dirigere intentionem in deum. optando omnib; peccatoribus veniam et gratiaz et iustificationem a peccatis: vt et ipsi voluntate dei sicut et iusti salubriter perficere valeant. Secūdo modo s̄m sanctū Thomam. Per celum intelliguntur sancti et angeli in celo existētes: s̄ p̄ trāz in trāvinētes. Ut sit sensus. Sicut in ciuib; celi sic in ciuib; terre. hoc est: sicut sancti et angeli conformant voluntatem suaz vo

luntati diuine in celis sic faciāt homi-
nes in terris. Sed contra hoc faciunt
qui murmurant contra deum in tribu-
lationibus. Et hoc est signum carētie
diuine gratie. Sicut vas vacuū ma-
gnam resonantiam facit: et currus nō
vinctus cum clamore incedit: sic et ta-
les. Sed boni christiani voluntatem
suam deo conformāt: exemplo christi
qui dixit: non mea: sed tua voluntas
fiat. Unde Cassiodorus super illud
ps. Voluntarie sacrificabo tibi. Vo-
luntarie deo sacrificat q̄ inter angusti-
as passionum iugiter gratias agunt.

Quarta petitio.

Panem nostrum quotidianū
da nobis hodie. Hęc ē quar-
ta petitio: qua petimus post
bonum spirituale bonūz corporale id
est necessaria in vita presenti quibus
valeamus peruenire ad patrias. Nam
per panem omnia necessaria intelligū-
tur. Eccl. xix. In initium vite hominis
panis et aqua. Sciendum autē q̄ ne-
cessaria corporis a deo petēda sunt: q̄
ipse dat escam omni carni. ps. Oculi
omniū in te sperant domine. Modus
autē quomodo petere debeamus ista
temporalia nobis pulchre in ista peti-
tione demonstratur. Nam hic insinu-
atur q̄ a nobis debet tolli omnis cibi
superfluitas. Ideo dicit: panem no-
strū. Item omnis cupiditas et omnis
supflua sollicitudo. **I**s dicit: q̄tidianū
da nobis hodie. Contra illos q̄ ad an-
num imo ad annos plurimos ista pe-
tunt: et cum nimia sollicitudine ista tē-
poralia colligūt: vt iste diues de quo
in euāgelio dicitur qui dixit: Anima
mea habes multa tona in annos pluri-
mos. Et responsum est ei. Sulte hac
nocte repetent diaboli animam tuam
a te: et ea que cōgregasti cui manebūt

Item dicit da per hoc nobis insinuat
q̄ non debes per te recipere sed a dato-
re omnium id est a deo humiliter pe-
tere. Ille n. p se recipit q̄ iniuste lucrat
quia s de? sibi nō dat s per se recipit.
Quomodo ergo orant vsurarij fures
et ceteri qui iniuste lucrantur: qui di-
cunt da cum ipsi per se contra deum et
salutem ppriam talia recipiunt. Itē
dicit nobis per hoc insinuans vt nul-
lus sibi temporalia appropriet. Chry-
sosto. Omnia que dat nobis deus si-
ue orantibus siue militantibus: non
solum nobis dat: sed etia; alijs dat p
nos vt cum de eo accepimus a deo pe-
tentibus partes faciamus. Unde etiā
Aug? de verbis domini sermone. xliij.
De meo vtiq; q̄ero ait christus da
mibi et reddam tibi. Habuisti me lar-
gitorem fac me debitorem. Pauca mi-
hi das: plura vtiq; tibi reddam. Ter-
rena ih das: celestia vtiq; reddas. Tē-
poralia das et eterna restituā imo me
metipsum etiam tibi restituas. Secū-
do in hac petitione nomine panis spi-
ritualem panem petimus id est sacra-
mentum eucharistie quod est robur
anime et medicina ipsam muniens ci-
bens et confortās in via presentis vi-
te contra omnes spirituales defectus
Unde Job. vi. christus ait. Ego sum
panis viuus qui de celo descēdi si q̄s
manducauerit ex hoc pane viuut in ē-
ternū. Unde sanctus Thomas de aq̄-
no. Panis qui petitur deus est qui ē
cibus angelorum refectio beatorum
qui in celo datur et in terra comedit.
Quo sancte quis vsus fuerit mortem
in eternum non gustabit. Unde etiā
Chrysosto. Panis vite christus est
hunc autem dari nobis quotidie po-
stulamus: ne qui in christo sumus: et
eucharistias quotidie accipimus: im-

pediente aliquo graui delicto dum a celesti pane prohibemur a christi corpore separemur.

Quinta petitio.

Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Hec est quinta petitio in qua petimus remissionem peccatorum nostrorum in deum: in primos: et in nosmetipsos. Queritur quare christus dixit dimitte nobis debita nostra: et non peccata nostra. Respondet secundo Henricus de firmaria. Quod christus melius dixit dimitte nobis debita nostra: quam si dixisset dimitte nobis peccata nostra. Nam plus petimus dicendo dimitte nobis debita nostra: quam si diceremus dimitte nobis peccata nostra. Nam in primo petimus dimitti nobis tam culpam quam penam quam tenemur exoluere pro peccato. Quod non fieret in secundo: sed dicitur peccata: quia peccatum quandoque dimittitur quantum ad culpam: et tamen remanet reatus quantum ad penam. **S**equitur. Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc signanter additur: quia alias non fieret remissio peccatorum sicut clare in euangelio patet ubi christus dicit. Cum stabitis ad orandum dimitte si quid habetis aduersus aliquem: ut pater vester celestis dimittat vobis peccata vestra. Unde Bernardus. Si vis ut tibi peccata dimittantur omnis rancor et indignatio a corde tuo euellatur. Sciendum quod secundum Henricum de firmaria. In lesione qua quis leditur ab aliquo est duo considerare: videlicet ipsam culpam que ex lesione incurritur: et illam solum deus remittit. Et etiam rancorem quem quis concipit contra illum qui ipsum lesit: et illud tenemur dimittere

si velimus nobis a deo dimitti. Quia alias quis peteret contra seipsum scilicet quod deus sibi non ignosceret: sicut ipse alijs non vult ignoscere. Unde Ciprianus dicit: Nulla est tibi excusatio in die iudicij cum secundum tuam propriam sententiam iudicaris: et hoc quod alijs feceris tibi ipsi patiaris. Queritur vtrum peccatores possunt vel debent hoc dicere: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: cum tamen ad huc stant in rancore contra proximum: nec sibi indulserunt nec indulgere intendunt. Videtur quod non: quia mentiuntur et mentiendo peccant: ergo non debent dicere illa verba: sicut et nos dimittimus in dominica oratione. Dicendum quod peccatores dicere debent nec mentiuntur: quia haec oratio est communis: et licet non habeat veritatem ex parte eorum: tamen habet veritatem ex parte ecclesie in persona cui dicitur. Unde dicit beatus Thomas secunda secunda questione. lxxiiij. Dicere non cessent: imo plus valet dicere quam obmittere. **S**exta petitio.

Ne nos inducas in temptationem. Hec est sexta petitio in qua petimus preseruari a futuris malis et peccatis: sicut antea in quinta petitione petiuimus indulgeri nobis preterita mala et peccata: sic hic in sexta petimus preseruari a futuris malis et peccatis. Sciendum autem quod in hac petitione non petimus ut simpliciter non temptemur: sed ne inducamur in temptationem. Ille enim inducitur in temptationem qui superatur et capitur: sicut piscis in reti. Christus enim fuit temptatus sed non in temptationem ductus. Unde beatus Thomas de aquino. Non enim petimus ut non temptemur: quia temptari non est malum: sed magis est ad virtutis exercitium quando viriliter resistitur

Un etiam Aug⁹. **T**emptatio cui resistitur non est peccatum sed magis causa exercende virtutis. **S**ciendum etiam q^d necessarium est q^d temptamur. quia magna pars meritorum nostrorum consistit in sustinendo tribulationes et in vincendo temptationes. quia alias opera nostra et exercitia bona modica sunt. **U**nde Aug⁹. Nullus hominum est tanta iusticia p^rditus: cui non sit necessaria tribulationis temptatio ad p^rficiendum. **U**n Bern⁹. Quotiens resistis toties coronaberis. Permittunt enim super nos temptationes a deo ut temptati resistamus. resistendo vincamus. vincendo mereamur vitam eternam. **U**n Hiero⁹ in epla. Quis sanctorum sine certamine coronatus est? **U**n Aug⁹. Si nullus esset hostis nulla esset pugna. Si nulla pugna nulla victoria. Si nulla victoria nulla corona. quia secundum apostolum Nullus coronabitur nisi qui legitime certauerit. **S**eptima petitio.

Ed libera nos a malo. **H**ec est septima petitio et ultima illius nostre dominice orationis. **I**n qua petimus ab omni presenti malo liberari. **E**t ergo Ciprian⁹ dicit hoc petimus ut ab omni malo imminenti liberemur. **E**t merito. quia totus mundus est plenus periculis. **E**t nos undique sumus circumdati multiplicibus laqueis. quia supra habemus timores inordinatos ab infra amorem inordinatum. ab antep^rteritorum delectationem. a dextris excellentiam in prosperis. a sinistris impatientiam in adversis. **S**ic ergo quicquid nos vertimus diabolus insidiatur nobis habemus. **E**rgo merito dicere et clamare debemus libera nos a malo. **I**tem in hac petitione petimus liberari a malo p^rsentis inferni. et merito. quia hoc p^rsentis

gravis nimis. **H**oc propter quod minor pena inferni excedit omnem penam mundi. **U**nde cum quereretur a quodam heremita cur se tam dure affligeret? Respondit. **T**ota labor vite mee non est corporalis ad unam diem tormentorum quam peccatoribus in futuro seculo reservatur. **U**n etiam Aug⁹ de verbis apostoli secundum Ieronimum. **Q**uicquid sunt in igne eterno minor tormenta: peiora utique sunt quam que formidas in hoc seculo. **I**tem dicitur in synonymis. **I**ntende animo quicquid tormentorum dolores: qualescumque dolorum acerbitates: compa^rte totum gebennam: et leve est omnem quod pateris. **I**tem illa pena non solum est acerbissima: sed etiam eterna. **U**nde Mattheus. **X**v. **I**bunt hi in supplicium eternum. **U**n etiam Hugo de sancto victore. **l**i. i. de anima. **Q**uis putas tunc meror erit: quam tristitia: cum sepabuntur impia consortio sanctorum et a visione dei. **E**t traditi in potestate demonum ibunt cum ipsis in ignem: ibique semper erunt sine fine in luctu et gemitu.

Conclusio orationis dominice. **M**en. **P**ro quo nota secundum Hieronymum de firmaria. **I**pse Christus signanter concludit istam orationem per hoc vocabulum. **A**men. **I**n quo verbo optat ad impletio omnium petitionum predictarum. **Q**uare quidem dicitur secundum Augustinum nec est greca: nec latina: sed hebraica. **E**t idem signat quod fiat. **F**iat autem hoc dicitur habet triplicem efficaciam et virtutem nam concludit orationem. **I**deo secundum Hieronymum dicitur signaculum orationis eo quod ipsa claudat et concludat. **S**ecundo recolligit orantis intentionem. quia cum dicimus amen intentio nostra sumatur fertur super omnia precedentia. et si aliquid ex humana fragilitate per destructionem mentis absque actuali intentione in tota oratione esset presentium: ad illud implicitate redit intentio dicendo amen. **T**erto imple

trat exauditionem. est enim amen im-
petrationis nota. Unde Raban⁹ dic^t
Per h⁹ q⁹ dic^t dñs amē. signat idubi-
tant⁹ nob⁹ a dño cōferri omnia que rite
postulamus. Et in hoc terminat expo-
sitio hui⁹ sanctissime orationis christi
ore prolata: cui est honor et gloria in se-
culorum secula.

Expositio sup angelicā saluta-
tionem incipit.

Ave mari

a gratia plena. Scien-
dus q⁹ ista saluatio an-
gelica est marie virgi-
ni valde gratiosa. Cū
eniz salutatur hoc valde

gratioso et letanter recipit. q⁹ tale gau-
diz habet ex saluatione ista deuote
dicta: quale habuit quādo fuit ab an-
gelo salutata. Nec mirū quia ibi reci-
tantur sex maxima priuilegia virginis

Marie. **P**rimū est q⁹ ipsa fuit specu-
lum totius mundicie: q⁹ notatur per
h⁹ q⁹ ibi dicit⁹ aue. id ē. sine ve alicui⁹
culpe sine macule. Fuit eni sine macu-
la in corpore et sine culpa in mēte. Ipsa
eni habuit pulchritudinē corporis et
mentis. Canticozū. iiii. Tota pulchra
es amica mea. Ipsa eniz fuit pulchra
quia omnes virtutes in se habuit. id
merito dicit⁹ tota pulchra. Aug⁹. Si
omnes sanctos interrogarem. zc. Item
Aug⁹. in. xij. li. de ciui. dei. Virgo pul-
cherrima inquit virgo decora corpore
anima fulgida. fide pspicua. mēte cla-
ra. Hierony. Dei genitrix speciosa p̄di-
catur velut colūba. pulchra vt luna
electa vt sol. Et in hac dictione appe-
tendum est ab eavt te iunet vt h⁹ p̄ni-
teas. et vt i agone sine macula mortal-
criminis iueniaris. Quia fm psal.
Dors peccatorū pessima. **S**ecūdu

priuilegium. Quia ipsa ē lucerna cini-
tati superne quod notat⁹ i hac dictioe
maria. quod interpretat⁹ illuminatrix
Bernhardus. Marie p̄sentia totus
illuminat orbis. a deo vt ipsa sup̄na
ciuitas clari⁹ rutillet virgine elāpadis
illustrata fulgoribus. Sciēduz q⁹ hoc
nomē maria i ipsa saluatione ange-
lica est valde attēte et deuote nominā-
dum. **P**rimo quia hoc nomen maria
deuote nominatur mētem illuminat.
Canticozū. i. Oleum effusū nomen
tuū. Secūdo affectū inflāmat Bern.
O multum amabilis. o magna o pia
o dulcis maria. Tu nec noīnari q̄des
potes q̄n accendas. nec cogitari q̄n re-
crees affectus dulcedinē. Tertio quia
demonēs fugat Bern. Fiunt et p̄nt
sicut cera a facie ignis demonēs: vbi-
cūq⁹ iueniunt crebrā huius nominis
innocationez. deuotam recordationē.
sollicitaz imitationem. Quarto i pi-
culis adiuvat Bern. In angustijs et
in rebus dubijs mariā inuoca. mariā
cogita. nō recedat ab ore. nec recedat
a corde. Et in hac dictione petendum
ē vt ipsa illuminet mētis tuę tenebras
ad cognoscendum teipsū Bern. sup
cantica. Scio neminē absq⁹ sui cogni-
tione saluari. de qua nimirum mater
salutis humilitas oritur et timor dñi
qui et ipse sicut est initium sapiētie ita
et salutis. Unde Chryso. Multo me-
lior et laudabilior es si te cognoscis: q̄
si teneglecto cursū siderum. vires her-
barum. complexionez hōim. naturas
animaliū cognosceres. et scientiā oīm
celestium et terrestriū haberes. **T**er-
tium est q⁹ ipsa ē aqueductus sine dis-
pensatrix celestis gratie. q⁹ notat⁹ cuz
dicitur gratia plena. Nā ipsa ē fons
effluens omnium gratiarum. Et ipsa
comparat⁹ collo. Quia sicut christus